มงคล แก้วจันทร์

การสืบค้นสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต

อินเทอร์เน็ตได้เข้ามามีบทบาทในวงการของอินฟอร์เมชัน โดยได้มีส่วนในการเพิ่มศักยภาพในการค้นหาข้อมูลรอบโลกบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ในทางทหาร ก่อนที่จะออกไปรบกับข้าศึกได้มีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ว่าจะเข้าโจมตีอย่างไร ตั้งรับแบบไหน ถอยร่นเมื่อไหร่ ใครเป็นหัวหน้าชุด และทหารที่ปฏิบัติการเป็นใคร *ในการค้นข้อมูลก็เหมือนกัน* จะค้นหาข้อมูลข้อสนเทศนับล้าน ๆ ให้ได้ตรงกับความต้องการมากที่สุดต้องทำอย่างไรบ้าง ยิ่งในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีข้อมูลบรรจุอยู่จากทุกมุมโลก ไฟล์ทางด้านอินฟอร์เมชันนับล้าน นิตยสาร วารสาร เพลง รูปภาพ รายการวิทยุ โทรทัศน์ แผนที่ ภาพยนตร์ การเข้าถึงระบบการแคตาล็อกในห้องสมุดทั่วโลกมากมายจนอาจจับต้นชนปลายไม่ถูก ไม่ใช่เรื่องง่ายเลยในการหาอะไรสักอย่างที่ต้องการ

การค้นคืนสารสนเทศจึงจำเป็นต้องอาศัยทักษะและประสบการณ์ในการกำหนดหัวเรื่อง คียเวิร์ด การใช้นิพจน์ และโอเปอเรเตอร์ในการค้นคืน จึงจะได้ผลออกมาใกล้กับความต้องการมากที่สุด ซึ่งในการค้นพอจะแยกออกเป็นข้อย่อย ๆ ได้ดังนี้

- การค้นหาโดยเนื้อหา (Search by subject)
- ค้นหาโดยใช้คำสำคัญ (Key Word Search)
- ค้นจากแหล่งที่รู้จัก โดยการใช้ Telnet, Ftp, Gopher และ WWW
- ค้นจากนิวส์กรุ๊ป
- ค้นจากเอกสารหรือหนังสือแนะนำเกี่ยวกับอินฟอร์เมชันบนอินเทอร์เน็ต

อินเทอร์เน็ตมีแหล่งข้อมูลมากมาย เรียกได้ว่าเป็นแหล่งรวมข้อมูลข้อสนเทศที่น่าสนใจจากทั่วทุกมุมโลก ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทุกเวลาที่ต้องการ อยากได้ซอฟต์แวร์ใหม่ รายงานความเคลื่อนไหว ผลการแข่งขันกีฬา และข้อมูลอีกสารพัดทั้งในทางสร้างสรรค์และทำลาย

จุดเริ่มต้นของการค้นคืนข้อมูล ต้องทราบว่าต้องการข้อมูลอะไร ขอบเขตแค่ไหน ต้องมีความรู้ในการกำหนดหลักการในการค้นคียเวิร์ด หรือเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวเนื่องกัน และต้องเลือกด้วยว่า จะค้นจากแหล่งข้อมูลไหน (การเลือกฐานข้อมูล) ดังนั้นก่อนเริ่มการค้นคืนต้องกำหนดหัวข้อและขอบเขตข้อมูลในการค้นก่อน

ต่อมาเป็นเรื่องของข้อมูล ต้องกำหนดว่าจะเอาข้อมูลใหม่เก่าขนาดไหน กำหนดช่วงปีสนใจข้อมูลจากแหล่งใดบ้าง หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร รายงานการประชุม และภาษาที่ใช้ในการเขียนข้อมูลหรือรายงาน ต้องดูว่าความเชื่อถือของแหล่งที่กำลังจะค้นเป็นอย่างไร และที่สำคัญก่อนการค้นคืนต้องวางแผนในการค้นให้ดี เพราะอาจจะทำให้เสียเวลาและได้ข้อมูลไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ

เตรียมการค้น

ก่อนที่จะมีการตั้งกลยุทธ์ในการค้น ผู้ค้นหรือผู้ล่าหาข้อมูลควรจะมีการเตรียมตัวในด้านการอ่านเนื้อหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการค้นและหัวเรื่องที่ต้องการค้น เพื่อให้เกิดแนวคิดในการหาคำช่วยค้นคืน การรู้จักกับคำคล้าย คำใกล้เคียง และคำตรงข้ามกับหัวเรื่อง คียเวิร์ด จะช่วยให้การกำหนดคำค้น (Search Term) ได้กระชับและเป็นผลให้ได้ข้อมูลตรงกับความต้องการมากที่สุด

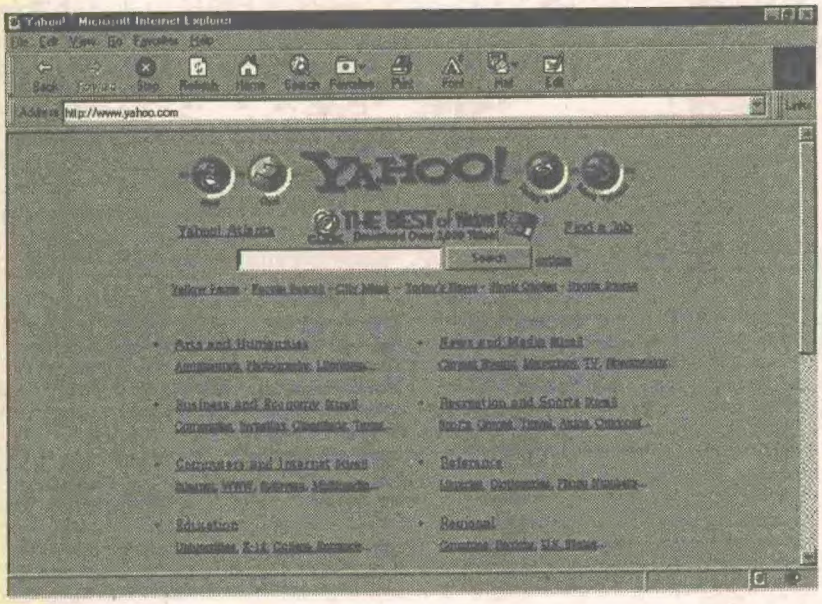

ในอินเทอร์เน็ตถ้าพูดถึงการค้นคืน หรือตามล่าหาอินฟอร์เมชัน คงต้องนึกถึงเครื่องมือช่วยค้น (Search Tools) หรือ Search Engine เช่น YaHoo, Lycos และ Webcrawler เป็นต้น

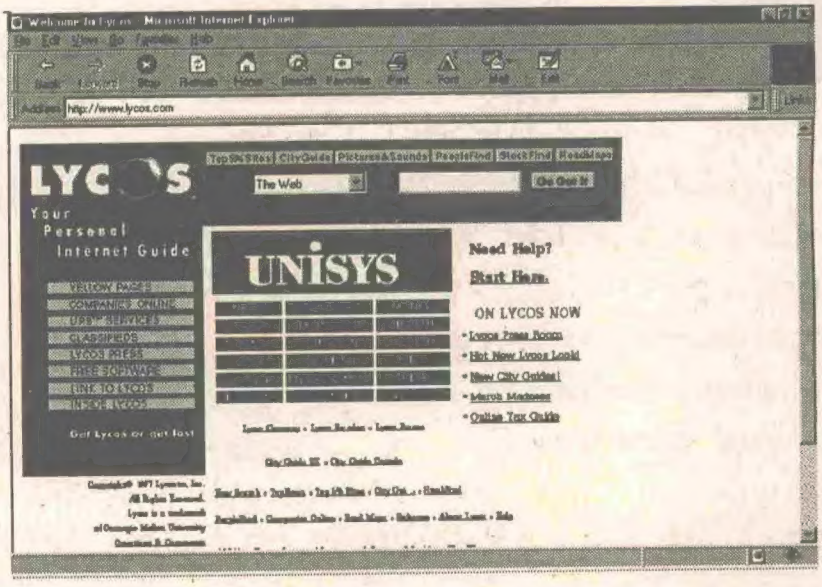

อินเทอร์เน็ต คลังข้อมูลที่รอวันจัดระเบียบ

การนำข้อมูลมาใช้งานเป็นเรื่องยากสำหรับคนที่ยังไม่คุ้นเคย หรือค้นหาความต้องการของตัวเองไม่เจอ อินเทอร์เน็ตมีข้อมูลที่จัดเก็บไม่ค่อยเป็นระเบียบนัก ทำให้คนที่พัฒนาโปรแกรมช่วยในการค้นต้องมีความสามารถสูง จึงมีผลทำให้ซอฟต์แวร์ช่วยผู้ใช้งานค้นตรงกับความต้องการมากที่สุด

ซอฟต์แวร์ช่วยในการค้นคืนจะเก่งเพียงใดคงจะไม่ทำให้ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตประสบความสำเร็จในการเรียกหรือเข้าถึงข้อมูลได้ถ้าหากขาดความเข้าใจในระบบอินเทอร์เน็ต เพราะในแต่ละครั้งที่ใช้งานอาจจะพบปัญหาเช่นระบบการเชื่อมโยงเครือข่ายบกพร่อง ผู้ใช้ที่ไม่ทราบก็จะพาลมาโทษว่ามีการกำหนดการค้นดีแล้ว ค้นตั้งนานยังไม่ให้ผลการค้นออกมาเลย

การกำหนดคำค้น

การเสาะแสวงหาสิ่งใดก็ตาม ไม่ว่าจะในชีวิตประจำวัน ต้องมีประเด็นในการหาเราจะหาประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างไร ในการหาข้อมูลก็เช่นกัน ประเด็นต่าง ๆ ที่เราจะหาต้องมีการกำหนดคำหรือวลีที่จะใช้ค้น Search Term เป็นคำที่ใช้กันในการหาข้อมูล ในที่นี้คือคำสำคัญ (Key Word) เรื่อง (Topic) ชื่อเรื่อง (Title) หรืออาจจะมีชื่อผู้แต่ง (Author) มาประกอบ เพื่อให้การค้นข้อมูลข้อสนเทศตรงกับความต้องการมากที่สุด

ในการกำหนดคำค้นอาจจะมาจากกลุ่มคำหรือวลีที่คุ้นเคยกันดี หรือเป็นภาษาธรรมชาติ ที่เรียกว่า Natural language เช่น I don't like pop music

จากภาษาธรรมชาตินี้เองเราจะนำมากำหนดคำค้น หรือ System Vocabulary เพื่อให้การค้นข้อมูลเกิดความกระชับ ซึ่งต้องมีการใช้ศัพท์สัมพันธ์ (Thesaurus) เพื่อให้ได้ข้อมูลและเนื้อหาที่เกี่ยวข้องได้มากขึ้น

และข้อควรระวังในการค้นข้อมูลคือการสะกดคำค้นต่าง ๆ ให้ถูกต้อง เพราะไม่เช่นนั้นผลของการค้นคืนข้อมูลอาจจะผิดพลาดและเกิดการเสียเวลาโดยใช่เหตุ

คอนเซ็ปต์ในการค้น

การค้นข้อมูลในแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ไม่เฉพาะแบบออนไลน์เท่านั้นที่ต้องมีการจัดกระบวนยุทธ์ในการค้น หรือ Search Strategy วิธีการของแต่ละยูสเซอร์ก็จะต่างกันไป แต่อยู่ในขั้นตอนที่คล้ายกันคือ ขั้นแรกเป็นการวางแผนกลยุทธ์การค้น เช่น การใช้คีย์เวิร์ด การใช้คำค้นต่อมาคงเป็นเรื่องของคำสั่งในการค้น หรือ Search Operator ต่าง ๆ ที่ช่วยในการค้นคืน เลือกแหล่งข้อมูลที่จะค้น และเลือกกลุ่มข้อมูลที่ต้องการเข้าถึง สุดท้ายเป็นการค้นคืนตามคำสั่งการค้น

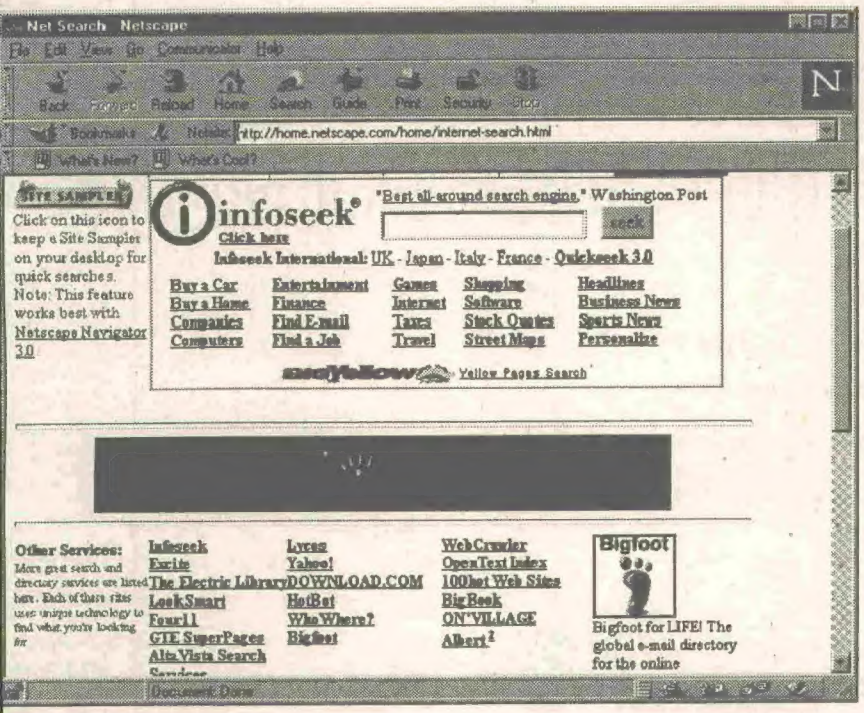

คุณภาพของผลการค้นข้อมูลจะขึ้นอยู่กับการเลือก และการกำหนดวิธีการค้น ซึ่งในบางครั้งการตั้งคอนเซ็ปต์ในการค้นอาจจะถูกต้องตามต้องการ แต่ข้อมูลที่ค้นได้กลับไม่ได้ตามคอนเซ็ปต์ที่วางไว้ คงต้องมีการประเมินผลการค้นว่าได้ผลออกมาเป็นอย่างไร ถ้าหากไม่เป็นที่พอใจคงต้องเริ่มใหม่

ปัญหาเกี่ยวกับผลการค้นคืนข้อมูลที่มักจะเกิดและพบเห็นบ่อยมักจะเกิดจากความไม่เข้าใจในการกำหนดคำค้น การกำหนดคำค้นไม่เหมาะสม หรือแม้กระทั่งความไม่ชำนาญในการใช้งานระบบการค้นคืน และยังขาดประสบการณ์ในการหาข้อมูลต่าง ๆ ทำให้ต้องใช้เวลาและเสียเวลา และยังเกิดความผิดพลาดในการค้นได้ง่ายขึ้นอีก

ความรู้ในเรื่องที่จะค้น

ประเด็นที่จะทำให้การค้นคืนข้อมูลที่ต้องการได้อย่างสมบูรณ์ คือพื้นฐานในด้านความรู้ในเรื่องนั้น ๆ และทักษะในการใช้งานระบบ ผู้ใช้งานระบบเพื่อการค้นคืนข้อมูล บางคนอาจจะมองว่าการหาแหล่งความรู้แหล่งอ้างอิงบนอินเทอร์เน็ตเป็นเรื่องที่ง่าย ทำให้การทำงานการหาข้อมูลเป็นไปอย่างน่าพึงพอใจ

ดังนั้นก่อนที่จะลงมือปฏิบัติงานใด ๆ ก็ตาม ต้องศึกษาเรื่องนั้นอย่างถ่องแท้ เรียนรู้การเข้าถึงข้อมูลว่าจะมีวิธีใดบ้าง คราวหน้าจะได้ไม่พลาด

บทสรุปและคำแนะนำ

สุดท้ายเกี่ยวกับการค้นคืนข้อมูลคงจะมีเรื่องที่พอสรุปได้สั้น ๆ เกี่ยวกับโปรแกรมค้นหรือเครื่องมือช่วยค้น Search Engine อาจจะไม่มีความสมบูรณ์ หรือไม่ก็เลือกออปชันในการค้นไม่ค่อยดี เป็นผลให้ข้อมูลที่ได้ไม่ถูกใจเอาเสียเลย

ในการค้นคืนต้องมีลำดับขั้นตอนการค้นที่เป็นระบบ เป็นการช่วยให้คอนเซ็ปต์ต่าง ๆ ที่วางแผนไว้แล้วนำมาใช้ได้อย่างถูกต้อง

ในบางครั้งข้อมูลบางอย่างจะจัดทำเพื่อเชิงพาณิชย์ อันนี้คงต้องควักกระเป๋ากันบ้างเพื่อแลกกับข้อมูล ถ้าหากข้อมูลนั้นเราต้องการจริง ๆ หาที่ไหนไม่ได้อีก

ท้ายที่สุด ถ้ายังหาความพึงพอใจในการค้นไม่ได้เลย กำหนดคอนเซ็ปต์ก็แล้ว ทำทุกอย่าง วนลูปไปมา ก็ยังไม่สำเร็จเสียที คราวนี้คงต้องพึ่งผู้ให้บริการค้นคืนข้อมูลช่วยหาให้ เสียเงินก็ยอม

สำหรับผมแล้วคงต้องแนะนำว่า ต้องใช้ความสามารถของตัวเองให้ถึงที่สุด ไม่เข้าใจตรงไหนให้ถามผู้รู้ จะทำให้เกิดแนวคิดในการตามล่าขุมข้อมูล เป็นประสบการณ์ครั้งหนึ่งในชีวิตเชียวนา !!!